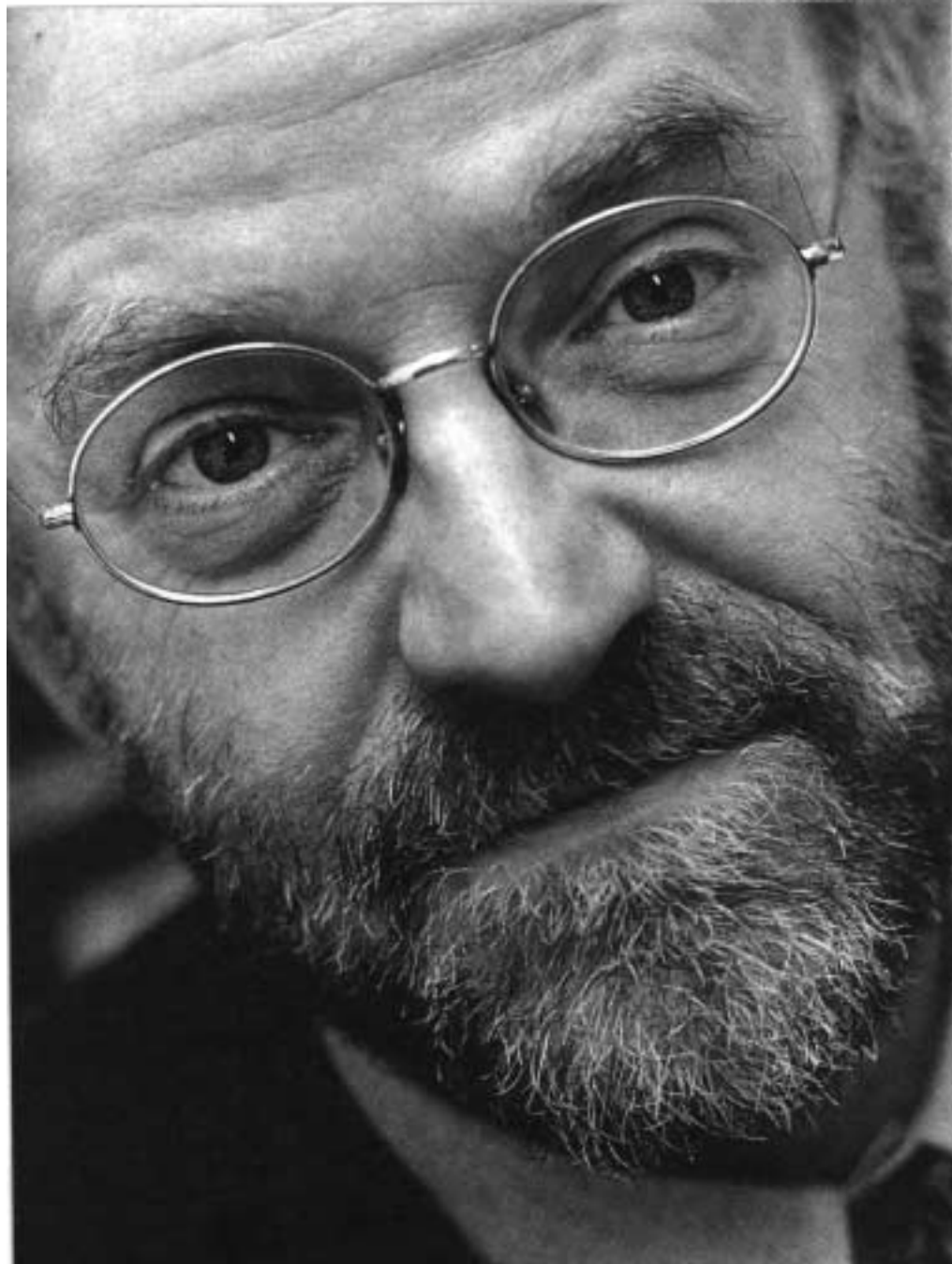

**Nederlanders
behoren tot
gelukkigste
volkeren ter aarde.
Meer welvaart zal
ons niet gelukkiger
maken. Maar een
duurzame
samenleving
evenmin, zegt
Ruut Veenhoven**

*„Ik denk dat de
toename van geluk
in de keuzevrijheid
ligt.”*

Soms komt hij zijn eigen uitspraken tegen. Zegt iemand op een feestje: ‘Doe jij onderzoek naar geluk? Wat leuk, ik heb laatst nog gelezen dat Nederland zo’n gelukkig land is’.

Ruut Veenhoven (55), bijzonder hoogleraar humanisme aan de Universiteit van Utrecht onderzoekt de geluksbeleving van mensen. Een jaar geleden kwam hij in het nieuws, toen hij het geluk van de bevolking van 48 landen vergeleek. Nederland blijkt zeer gelukkig, samen met IJsland, Zweden en Zwitserland. Minder gelukkig zijn landen als Finland, Italië, Israël en Chili. Als ongelukkigste volkeren komende Russische, Letse, Nigeriaanse en Bulgaarse uit de

bus.

Het verbaast Veenhoven niet dat Nederland zo hoog scoort. Natuurlijk, als we hier praten over de kwaliteit van de maatschappij, gaat het over negatieve verschijnselen als criminaliteit en werkloosheid. We leven te jachtig, eten te onnatuurlijk, relaties zijn anoniem. Toch valt daar kennelijk mee te leven. Mensen hebben wél een

zekere mate van welvaart, bestaanszekerheid en vrijheid nodig om het geluk te vinden. Sociale zekerheid, inkomensgelijkheid en bevolkingsdruk doen er veel minder toe. Dat Nederlanders iets gelukkiger zijn dan Duitsers, Britten en Belgen komt niet door de welvaart, maar door de vrijheid in ons land, zegt Veenhoven.

Bezorgd maar gelukkig

“Klagen, je bewust zijn van de beperkingen van het bestaan, is een van de dingen die ons uiteindelijk gelukkiger maken.”

Aanvankelijk was men behoorlijk sceptisch over het onderwerp geluk. Want is geluk te meten? De wereld telt tweehonderd landen, maar slechts in een deel ervan worden geluksmetingen gedaan. Veenhoven moest zich tot 48 landen beperken, veel arme landen vielen af. En zouden mensen zich niet gelukkiger voordoen dan ze zijn? Veenhoven baseert zijn vergelijking op enquêtes. In de 48 landen van zijn onderzoek geven duizend burgers jaarlijks antwoord op de vraag of ze heel, redelijk, matig gelukkig of ongelukkig zijn. Uit het onderzoek blijkt dat een Fransman die praat over *bonheur*

hetzelfde bedoelt als een Amerikaan die het over *happiness* heeft. Tests wijzen uit dat er geen vertekening optreedt: mensen zeggen eerlijk hoe ze zich voelen.

Reserve was er ook vanuit de linkerhoek. Veenhoven: „Als mensen in westerse landen gelukkig zijn, dan zegt dat dat de westerse cultuur het eigenlijk best aardig doet. Daar zitten cultuurcritici niet op te wachten.” Veenhoven haalde een aantal heilige huisjes van links onderuit. Zo blijkt er geen verband tussen hoe gelukkig mensen zijn en de verzorgingsstaat. In landen waar de inkomens ongelijk verdeeld zijn, kunnen mensen heel gelukkig zijn.

Veenhoven: „Er moet aan een aantal basisvoorwaarden voldaan zijn, willen mensen zich gelukkig gaan voelen. Mensen willen zich ontwikkelen en ze willen de levenswijze kiezen die hij ze past. De een wil pianospelen, de ander sporten, de derde wil wetenschap. Je moet in een samenleving kunnen kiezen. Niet één kerk, niet één *scène*, maar een hele variatie aan *scènes*. Mensen willen hun voorkeuren uitproberen: geloven, partners, politieke overtuigingen, seksuele voorkeuren. Er zijn samenlevingen die dat inperken en er zijn er die een breed aanbod hebben. Nederland is van het laatste type. Mensen floreren daarin veel beter.”

De run op de geestelijke gezondheidszorg is nog nooit zo groot geweest.

„In een samenleving die heel gelukkig is, heb je een flink aantal mensen die dat niet zijn. Zo'n tien à vijftien procent is aan het tobben. Onze samenleving is niet voor iedereen goed, maar er is geen enkele samenleving die dat wel is. Ieder systeem heeft z'n nadelen en z'n uitvallers.”

En al dat geklaag?

„Klagen en ongeluk is niet hetzelfde. Klagen, je bewust zijn van de beperkingen van het bestaan, onvrede, zoeken naar andere dingen, dat is ook een van de dingen die ons uiteindelijk gelukkiger maken. Doordat je klaagt over je partner en je uiteindelijk zegt: 'hoepel jij maar op', word je uiteindelijk gelukkiger.”

Een leefbare is niet een soort paradijs waar niet geklaagd wordt. Het is een situatie die te behappen is. We zijn zo gebouwd dat we ons lekker voelen als er wat uitdaging is. Ik kan me voorstellen dat mensen best lekker draaien met wat stress. Een zeker risico, een zekere belasting, wordt door mensen over het algemeen als prettig ervaren.”

Zijn geluksbeleving en milieu aparte dingen?

„Ja, ik geloof niet dat mensen zich gelukkiger voelen in een weiland met een grote natuurlijke rijkdom. We vinden het mooi, net zoals we Rembrandt mooi vinden. Maar er blijkt geen verband tussen de natuurlijke woonomgeving van mensen en hun geluk. Mensen op het platteland zijn niet gelukkiger dan in de stad.”

Dat zal de aanhang van Milieudefensie vreemd in de oren klinken.

Lacht: „Bij de Vereniging van Letterkundigen kijken ze ook raar op als je zegt dat de mens eeuwenlang gelukkig is geweest zonder boek.”

Dan serieus: „In dit geval is het natuurlijk extra verbazingwekkend. De natuur is zo lang verheerlijkt. Sinds we in de stad zijn gaan wonen, zeggen we: wat leuk is de natuur toch. We denken ook dat mensen niet gebaat zijn met het stadsleven. Die haast, die knetterende brommers, dat is toch even zielig als gekooide dieren in de dierentuin? Maar dat klopt niet. Mensen zijn zo flexibel dat ze op het platteland even goed gedijen als in de stad. Vaak in de stad nog een

beetje beter, omdat daar meer vrijheid is. Als het alleen gaat om het geluk van de mensheid kunnen we nog heel wat natuur offeren.”

Geldt dat ook voor het volbouwen van Nederland? Kan het best wat voller?

„Voor de geluksbeleving hoeft het in ieder geval niet te laten. Het hangt er ook vanaf in hoeverre natuur nog toegankelijk is. Als we Nederland vol bouwen, heb je nog altijd de omringende landen waar wel natuur is. Dan krijg je een situatie als New York, waarin mensen uitstekend functioneren. De geluksbeleving daar is niet slecht.

Dat neemt niet weg dat het zonde zou zijn wanneer de variatie van stad en platteland verdween. Natuur heeft een zelfstandige waarde, los van het effect op de mens. Als de hele wereld volgebouwd zou zijn en we nooit meer een weiland zien, zou dat een verarming zijn, die misschien wél afdoet aan het welzijn van mensen.

Heeft de zorg voor het milieu

„Gelukkige mensen kijken meestal iets verder dan hun neus

helemaal niets te maken met de geluksbeleving van mensen?

„Gelukkige mensen kijken meestal

iets verder dan hun neus lang is. Ongelukkige mensen worden vaak erg in beslag genomen door wat er met ze aan de hand is. Er is een licht verband dat aanwijst dat gelukkige mensen wat meer betrokken zijn bij maatschappelijke kwesties.”

Dus mensen worden gelukkiger als ze zich verzetten tegen misstanden?

„Ja. Ze zijn wat sneller geïnteresseerd, ze hebben er ruimte voor. Doordat ze gelukkig zijn, hebben ze ook wat meer energie. Als ze dan actief worden doen ze ook nog contacten op, waarvan ze over het algemeen gelukkiger worden. Het zal ongetwijfeld zo zijn dat ongerustheid een deel van de levensvreugde beperkt. Maar ergens positief mee bezig zijn bevordert het geluk ook.”

Is het een zorgelijke constatering voor de milieubeweging dat niemand zich wezenlijk door het milieu probleem voelt aangetast?

„Dat mensen er niet ongelukkiger van worden is nog geen reden om je niet in te zetten voor het milieu.”

Maar milieuorganisaties spelen steeds meer in op de persoonlijke betrokkenheid van mensen bij het milieuprobleem. Ze zeggen dat de leefbaarheid in ons land wordt aangetast. Zitten ze daarmee op een verkeerd spoor?

„Als milieuorganisaties zeggen dat je met milieubehoud een leefbare samenleving schept, bedoelen ze eigenlijk een samenleving die ze ideologisch mooi vinden. Het is

leuk om daar het woord leefbaarheid bij te gebruiken. Het suggereert dat mensen een lang en gelukkig leven leiden. Maar het gaat om leefbaarheid voor de kikker die in die schone sloot kan zitten. De leefbaarheid van plant en dier in Nederland is zeer gebaat met afname van de economische activiteiten, maar dat is niet precies hetzelfde als de leefbaarheid van mensen. Je zou kunnen zeggen: het beleid van Milieudefensie is goed voor in ieder geval bepaalde planten diersoorten en voor de mens is dat neutraal. Je kunt geen heilsverwachting verkopen. Hoogstens kun je zeggen dat het op de lange termijn, voor de volgende generaties, beter is om goed voor het milieu te zorgen. Ik heb het idee dat dat ook niet hoeft: de meeste mensen die zich inzetten voor het milieu doen dat niet omdat ze denken dat ze er zelf beter van worden.”

Milieuorganisaties proberen zo veel mogelijk steun van de bevolking te krijgen. Bijvoorbeeld door te zeggen: een duurzame samenleving kan kwaliteit aan je leven geven.

„En daarmee zitten ze in een behoorlijk vaag gebied. Het is nog maar de vraag of het leven wel zo prettig is in een duurzame samenleving. Je moet bijvoorbeeld zwaar op het verkeer gaan bezuinigen. Dan kom je in moeilijkheden met de keuzevrijheid van werk, consumptie en partner. En dat is een belangrijk element in het geluk van mensen, dus dat zou wel eens iets van het geluk kunnen kosten. Milieuorganisaties zouden beter kunnen zeggen dat het offers vraagt, en dat we nu niet precies

weten hoe hoog die offers zijn. Er is natuurlijk altijd de neiging om de duurzame samenleving voor te stellen als het paradijs waar nog klassiek met groene zeep gewassen wordt. Dat beeld spreekt maar een klein deel van de mensen aan. Bovendien zijn die al verlicht.

Je kunt dus beter eerlijk kijken hoe je een duurzame samenleving maakt die toch leefbaar blijft voor mensen. Geen grotere toestroom van goederen, wel vrijheid en diversiteit van keuzes. Je moet proberen om diversiteiten te creëren, zonder grote hoeveelheden materiaal te verstoken. Je kunt mensen trainen in het benutten van de vrijheid, zodat we met dezelfde infrastructuur een hoger resultaat krijgen. Je wil de mobiliteit niet vergroten, de consumptie niet verhogen, maar je wilt wel dat mensen gelukkig blijven. Dus breid je het aanbod in de supermarkt niet uit, maar zorg je dat ze beter inkopen. Dat kun je bewerkstelligen door ze goede consumentenvoorlichting te geven. Door burgers op te leiden tot mensen die hun problemen kunnen verwoorden. Die mensen kunnen daardoor, binnen hetzelfde bestel, toch wat gelukkiger worden.”

Zouden daar kansen liggen?

„Ik denk dat de grote toename in geluk meer in de keuzevrijheid ligt dan in meer goederen. Dat de infrastructuur is verbeterd, heeft bijgedragen aan onze vrijheid, maar belangrijker is dat we heel goed hebben geleerd hoe we die vrijheid moeten hanteren. We zijn ons veel bewuster van wie we zijn, wat we wel en niet willen, we leren steeds meer heldere keuzes te maken. Als

we er niet uitkomen weten we de weg naar het RIAGG te vinden.”

Is uw onderzoek niet buitengewoon prettig voor de mensen die de economie willen laten groeien? Die kunnen zeggen: Nederland is zo'n gelukkig land, we zitten op de goeie weg.

„De groeidenkers denken: hoe meer welvaart, hoe meer geluk. Dat klopt niet. Meer welvaart maakt niet gelukkiger. Het patroon verloopt

“Het eerste ijsje is heerlijk, het tweede ijsje ook, het derde ijsje al wat minder, het vierde geeft grote weerzin, het vijfde: braken:”

volgens de wet van de vermindering meeropbrengst: „Het eerste ijsje is heerlijk, het tweede ijsje ook, het derde al minder, het vierde geeft grote weerzin, het vijfde: braken.”

Volgens de statistieken hadden we in 1950 kunnen ophouden met de economische groei, want daar ligt ongeveer het buigpunt. En de kans dat je met doorgroeien een ecologische ramp veroorzaakt die het geluk van latere generaties beperkt, is natuurlijk redelijk aanwezig.”